

XYZ

FOTOGRAFIE

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Januari - Februari 1984 Nr 5
Prijs per nummer : 100 BF. Abonnement
6 nummers : 500 BF. In dit nummer :
Portretfotografie : Lieven Neirinck, Walter
De Mulder, Pierre Radisic, Pierre Hauc-
mant, Jacques Sonck, Philip Mechanicus.
Galerie Antwerpen. Verantwoordelijke
uitgever : Carl De Keyzer, Brabantdam 110
9000 Gent. Telefoon : 091/240776.
Copyright Galerie XYZ Gent

REDAKTIE Carl De Keyzer, Marc Van Roy, Dirk Braeckman, Lieven Neirinck. **LAY-OUT** Colette Vanderstricht, Dirk Braeckman, **MEDEWERKERS** Karel van Deuren, Xavier Rombouts, Pierre Radisic, Pierre Haucmant, Walter De Mulder, Christine de Staercke. Met dank aan de directie van KASK Gent. **HOOFDREDAKTIE** Carl De Keyzer. **ADVERTENTIES** Formaat: een vierde, halve of volledige bladzijde. Tarieven zijn in de galerie of telefonisch te bekomen. Tel. 091/240776. Gelieve voor het volgende nummer Maart-April voor 10 februari te verwittigen. **ABONNEMENTEN** Jaarabonnement voor 6 nummers: 500 BF, voor het buitenland en voor openbare instellingen: 650 BF. Losse nummers: 100 BF. Betalingen op: Galerie XYZ Carl De Keyzer, Brabantdam 110 9000 Gent. **KB 440-0210341-20. DRUK** Drukkerij Goff Gent. **VERANTWOORDELIJKE UITGEVER** Carl De Keyzer, Brabantdam 110 9000 Gent. **AUTEURSRECHT** Het auteursrecht op de gehele inhoud van dit tijdschrift wordt door Galerie XYZ voorbehouden.

redactioneel

De redactie en medewerkers van Galerie XYZ wensen alle lezers van Fotografie XYZ (vooral de abonnees) een zalig Kerstmis en een gelukkig Nieuwjaar. Dit om nog maar eens onze goede bedoelingen te uiten. 1983 was voor XYZ een jaar van initiatief en experiment, en met succes. 1984 wordt waarschijnlijk een jaar van uitbouw, het tijdschrift staat nu vast in zijn schoenen, de galerie draait soepel, er kan nu gewerkt worden aan de uitstraling van galerie XYZ. Voor januari 1984 zijn wel enkele wijzigingen voorzien. Het abonnement wordt verhoogd, het wordt nu 500 BF voor 6 nummers. Dit vooral omwille van de betere en uiteraard duurdere uitbouw in vergelijking tot de eerste nummers. De losse nummers blijven aan 100 BF per nummer. Abonneer of herabonneer u tijdig, u helpt er niet in de eerste plaats ons mee maar vooral de fotografie in Vlaanderen. (dit wordt een cliché, dat besef ik wel).

Een andere wijziging is het afschaffen van affiches en persoonlijke uitnodigingen. Het is een ingreep die mij en iedereen van XYZ pijn doet maar het kon zo niet langer. De affiches missen hun effect en van de 300 persoonlijke invitaties die we per tentoonstelling verstuurd kregen we nog geen 10 % van de geïnviteerden te zien. Het betekende ook een grote financiële kost die we toch beter aan het tijdschrift kunnen besteden. Uitnodigingen worden nu vooral en enkel via het tijdschrift gedaan, vrienden van abonnees of toevallige lezers blijven steeds welkom. Tot ziens.

CARL DE KEYZER

UITNODIGING

JACQUES SONCK «PORTRETTE»
van vrijdag 6/1 tot 4/2 1984
OPENING op donderdag 5/1 om 20 u.
De fotograaf is aanwezig.

UITNODIGING

PHILIP MECHANICUS «DE POSE DER
NATUURLIJKHEID»
van 4/2 tot 1/3 1984
OPENING op zaterdag 4/2 om 20 u.
De fotograaf is aanwezig.

ABONNEER OF HERABONNEER U OP FOTOGRAFIE XYZ

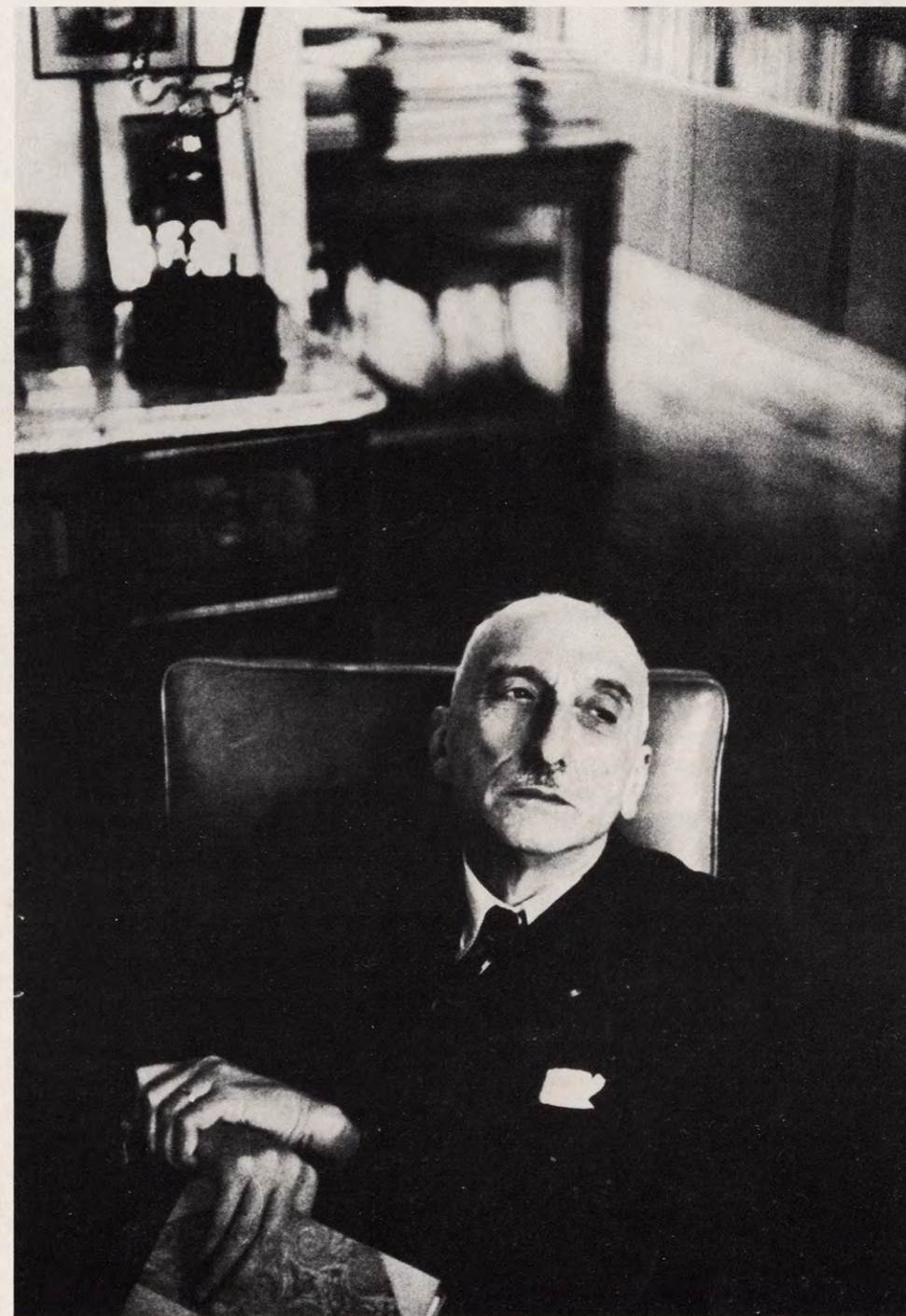
nu slechts voor 500 BF/6 nummers
EEN IDEEAAL KERST- OF NIEUWJAARSGESCHENK
ABONNEER EEN EENZAME
op nummer 440-0210341-20 (voor het buitenland en voor openbare instellingen bedraagt het abb.geld 650 BF).

WORDEN VERWACHT IN HET VOLGENDE NUMMER :
HUBERT GROOTECLAES (B) en ILAN WOLFF (ISRAEL)

Het portret Of het afbeelden met persoons- beschrijving

Als kind leerde ik de fotografie kennen door de «portretjes» die mijn ouders «trokken». Zorgvuldig hadden zij een «portretalbum» aangelegd vanaf hun eerste ontmoeting. Beiden waren in die tijd, de vroege dertiger jaren, verwoede toeristen geweest. Wij denken dan onmiddellijk aan indrukwekkende bergstreken, lome stranden, steden die tot de verbeelding spreken. Zo was het niet. Als goede Vlamingen fietsten zij op aanraden van het tijdschrift van de Vlaamse Toeristenbond bij voorkeur in eigen streek rond op zoek naar de schoonheid van de nog talrijk voorkomende idyllische plaatsen. Er was geen weggetje in de amper bezochte Kempen dat zij niet kenden. Geen typisch uitzicht, hoe onbereikbaar ook, ontsnapte aan hun aandacht. Later vergezelde ik hen: eerst als dreumes achteraan op de fiets, nadien en fel aangemoedigd op eigen kracht. Met hun Zeiss Ikon klapcamera schoten zij een aanzienlijk aantal 6 bij 9 clichés bij elkaar. Daarvan lieten ze bij de dorpsfotograaf papierdunne chamoisafdrukken maken. Daarop stonden we poserend: vader, moeder en ik of ik, of vader, of moeder alleen. Op de achtergrond zag je meestal vaag wegens de geringe dieptescherpte, de verstilde weergave van een heidellandschap, een bos, een riviertje, een oud Kempisch hoevetje. Wat vond ik die albums mooi! Uren naeen vergat ik het rakkeren. Ik kon er mij in verdiepen zoals je alles om je heen niet meer hoort of ziet als je een boek leest waarin je veel van jezelf herkent. Maar de clichés, die leken mij overbodig. Wat kon je daarmee aanvangen? Er waren immers de afdrukken. Eén voor één heb ik in die negatieven met een brandglas gaatjes gebrand. Jaren later, toen ik een fervent amateur van de fotografische prent was geworden ontdekte ik opnieuw deze waardevolle albums. Maar de clichés ontbraken! Ik zou ze tot vergrotingen van aanzienlijk formaat hebben kunnen opblazen.

Nu zul je misschien denken: «Wat komen al deze herinneringen hier doen? Zijn ze terzake?»

Cartier Bresson «François Mauriac»

Voor mij ontegensprekelijk. Het is immers in oorsprong, toen men de fotografie wou uitvinden, de bedoeling geweest een medium onder de hand te hebben om een zo getrouw mogelijke afbeelding van de menselijke figuur te kunnen weergeven. Tot dan had de schilderkunst zich met dit afbeelden gemoeid. Maar toen aan het begin van de negentiende eeuw ook de burgerij zich deed gelden moest het vlugger kunnen, men wilde dadelijk het resultaat onder ogen hebben. De meesterportrettist, met penseel en verf op doek, had zijn tijd nodig. En... afwachten maar of hij zou slagen in het weergeven van zijn model. Het gestadige, voortglidende leven, het rustig bezig zijn werd verdrongen door de voorliefde voor techniek. De fotografie was dus een dankbaar hulpmiddel om het uiterlijk voorkomen van de mens omwille van de eigen trots voor het nageslacht te bewaren. Of, en zeker niet in mindere mate, om als het ware een catalogus met beelden aan te leggen van de andere mens. Burger zijnde, begreep je immers niets van het armzalig gedoe van de arbeider of landbouwer. Op de gevoelige plaat vastgelegd kon men, tijdens het drukke sociale verkeer, aan een cafétafel gezeten of zich bevindend in een salon waar kwistig met thee, met suiker en koekjes werd omgesprongen, zijn verhaal staven met een onweerlegbaar bewijs, de foto, van het «anders... zijn» van het proletendom. De Vlaamse schrijver Leo Pleysier heeft zulke situatie op indringende wijze beschreven in zijn vorige boek dat in 1981 bij Uitgeverij De Bezige Bij te Amsterdam onder de titel «De weg naar Kralingen» werd uitgegeven. Het is een boek dat ik de lezende fotograaf - als die al bestaat - wil aanbevelen. Vertrekkende van een foto uit 1860 evokeert hij een tijdsbeeld : zowel de eenvoudige werkmens als het burgermannetje (de portrettrekker, de meneer «l'artist photographe») weet hij, alsof ze terug tot leven gekomen zijn te beschrijven. Het liefst zou ik enkele passages uit dit boekje willen citeren. Jammer genoeg zou mijn betoog daardoor veel te lang uitvallen. Als je het leest geraak je nog meer overtuigd van het belang van de fotografie in ons bestaan, sinds haar uitvinding. Je merkt tijdens de lectuur ervan dat ze er vooral is om de mens in beeld te brengen, om een portret te fotograferen. Zo wil ik het

zien ! Niet voor niets vereenzelvigde men, zoals ik aan het begin van deze tekst liet doorschemeren, de fotografie met het woord portret. De fotografie als portretkunst. Fotograferen is portretteren.

Voor deze laatste bewering zou ik voldoende argumenten te berde kunnen brengen. Slechts één gedachte ter overweging zal ik meegeven. Welke foto's trotseerden de tijd, worden als belangrijk beschouwd en gekoesterd in allerlei collecties? Zeker niet de landschaps- en andere mooie foto's, maar wel die waarop mensen zijn afgebeeld. En de stadsbeelden? zul je zeggen. Precies, doch die zijn slechts de moeite waard als er ook personen op voorkomen. En foto's met personen erop zijn portretten.

Volgens het Groot Woordenboek der Nederlandse Taal, de van Dale, is een portret de beeltenis, de afbeelding van een persoon waarbij de gelaatstreken als hoofdzaak worden beschouwd. Verder staat er te lezen dat het ook een persoonsbeschrijving is en dat het woord zelfs spottend kan gebruikt worden als men een eigenwijs en aanstellerig iemand wil bedoelen.

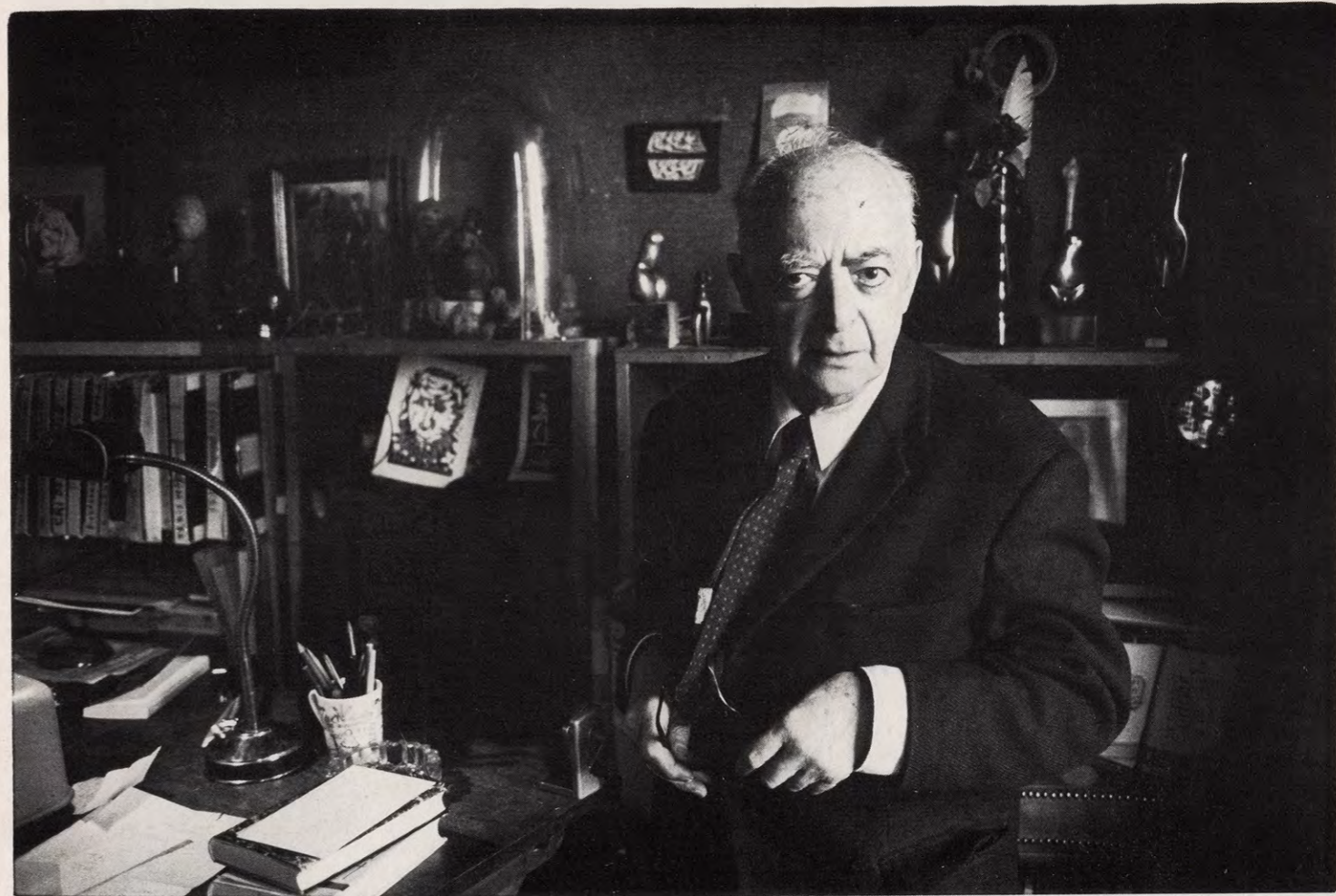
Ik voel er meer voor om de eerste twee verklaringen te combineren als het over het fotografisch portret gaat. Een goed portret moet mijns inziens nog meer voldoen aan de tweede voorwaarde. Nochtans zal in veel gevallen de geportretteerde er de voorkeur aan geven dat zijn gelaatstreken getrouw, liefst zo voordelig mogelijk, zijn weergegeven. Jammer, want eigenlijk is deze duidelijkheid niet interessant. In feite heb je er niets aan te weten hoe je neus naast je ogen ingeplant is, of je volle of dunne lippen hebt, of je nog een weelderige haardos hebt of al kalend bent, hoe je huidskleur is en ga zo maar door... Komt het er veel meer niet op aan het karakter, de gevoelswereld, van de man of de vrouw in kwestie via de foto te veruitwendigen? Voor mij staat dat als een paal boven water. Maar of dit moeilijk is om het als fotograaf te verwezenlijken ! Daarvoor moet je weten, moet je willen weten wie de mensen zijn. Dien je je een dosis mensenkennis te hebben eigen-gemaakt. Ben je er eveneens toe verplicht na te denken. Te overdenken. Daarom interesseren mij de goed uitgelichte en technisch verbluffende portretten van Yousuf Karsh niet. Zij voldoen slechts aan de eis tot

afbeelden, niet aan die van het uitbeelden. Daarom ook verwerp ik veel kleurportretten, die meestal alleen maar omwille van de exacte huidstint en de slaafse weergave genomen worden. Anonyme gezichten kijken je aan : de uitstalramen staan er vol van.

Sommigen zullen te berde brengen dat juist een eenheid, een afgerond geheel, interessant is. Ze kunnen verwijzen naar de zuilengalerij van Bernini die Het Romeinse Sint-Pietersplein omzoomt en doen opmerken hoe iedere zuil haar betekenis gekregen heeft in deze doorgedreven symmetrie. Prachtig ! In tegenstelling daarmee kan je een gevoel van onbehagen bekruipten als je de huizenbouw in onze Belgische steden en dorpen ziet. Een chaos van stijlen naast en door elkaar. Dus : leve de eenheid en weg met de diversiteit ! Maar, dat vind ik niet. Ik geloof dat er veel naast elkaar moet kunnen bestaan. Ik voel me kiplekker als ik een geijkt patroon doorgeknipt zie. Het is een beetje als een pikant bij-smaakje in het één of ander culinair gerecht. Niet dat aanhoudend zoeterige of zouterige, nee, afwisselende smaakritmen scherpen je aandacht en doen je intens beleven wat je proeft. Is Nederland, is Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en noem op mooier dan België, dan Brussel, Antwerpen, Brugge...? Toch heb je er een ongelooflijke bouwstijleenheden. En wat maakt steden als New York, Tokio, Berlijn zo aantrekkelijk? Het antwoord is eenvoudig : immense verscheidenheid.

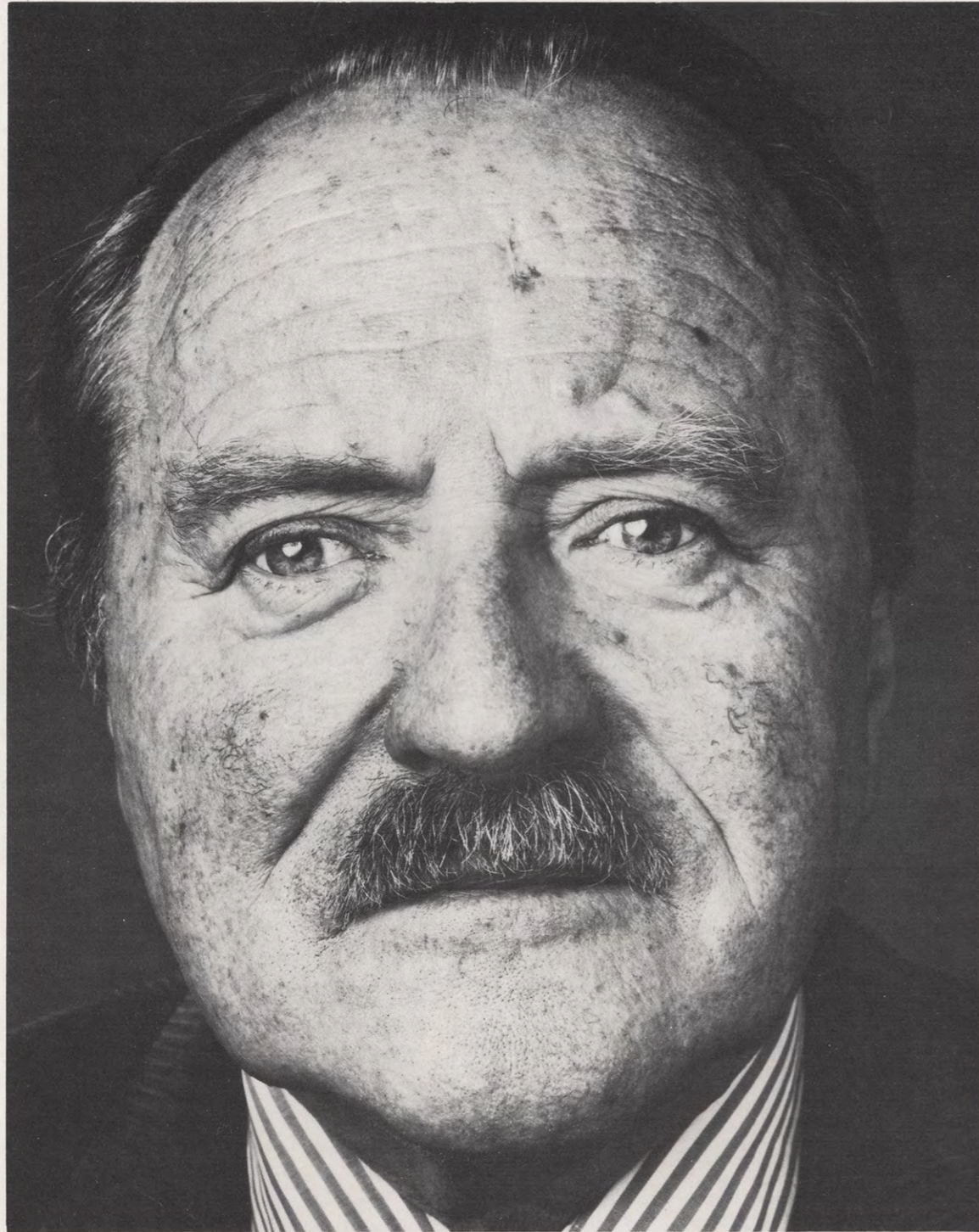
Zo moet het ook zijn met het werk van een fotograaf die portretten maakt. Ze zijn bij voorkeur onvoorspelbaar. Elke keer anders. Daarbij denk ik aan Edward Weston, August Sander, Diane Arbus, Richard Avedon, Cartier-Bresson. In Vlaanderen is het Walter De Mulder die op dat gebied de kroon spant. Zijn portretten van collega's fotografen zijn schitterend en munten uit in diversiteit. Naar zulke portretfotografie kun je blijven kijken. Je gaat erin op zoek naar de afgebeelde persoon. De foto's zijn boeiend omdat ze karakter hebben. Het karakter van deze fotografen zelf, die meestal boeiende persoonlijkheden zijn, juist zoals de geportretteerden die zij hebben willen in beeld brengen.

XAVIER ROMBOUTS

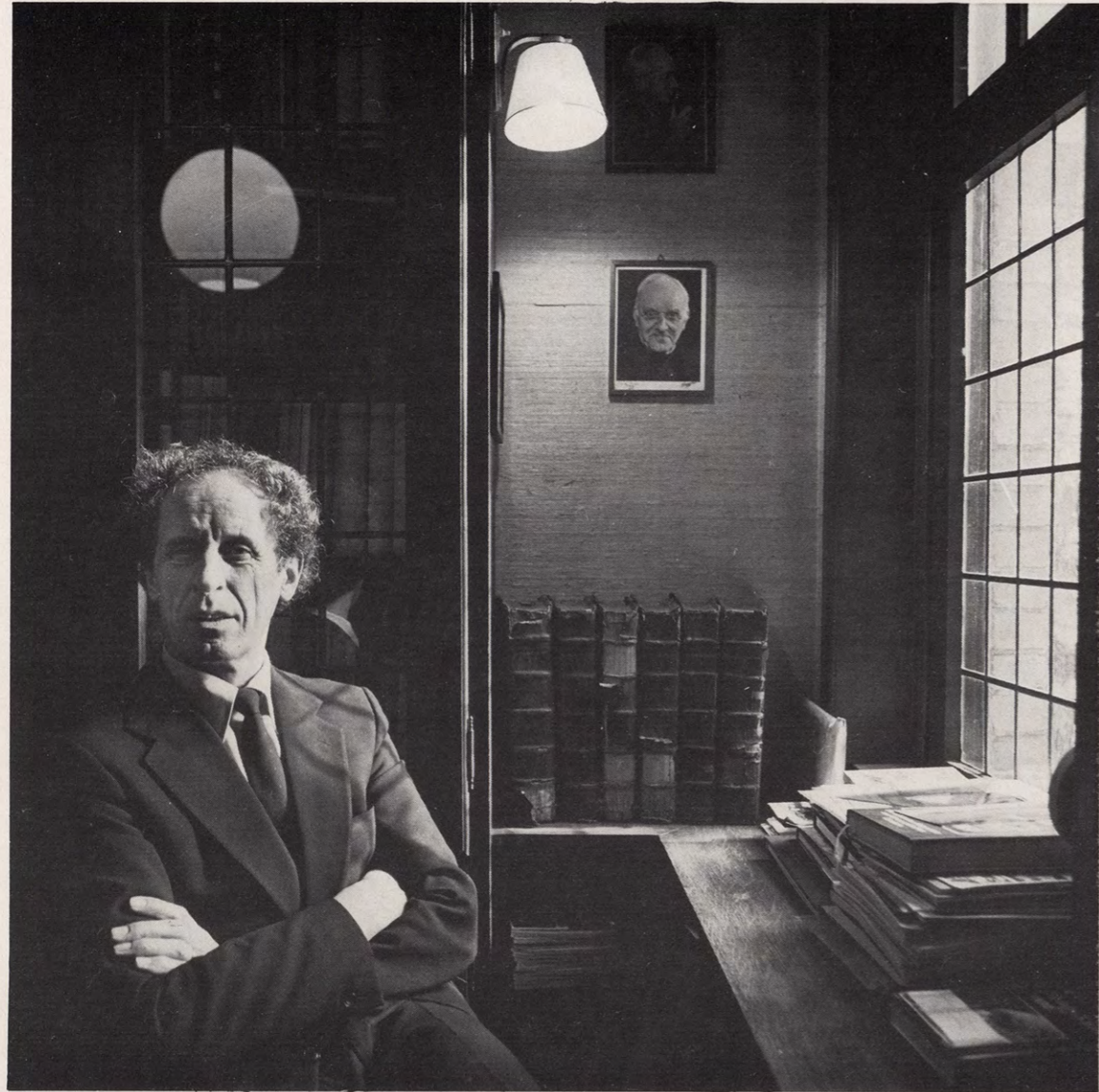
«Brassaï»

Walter De Mulder

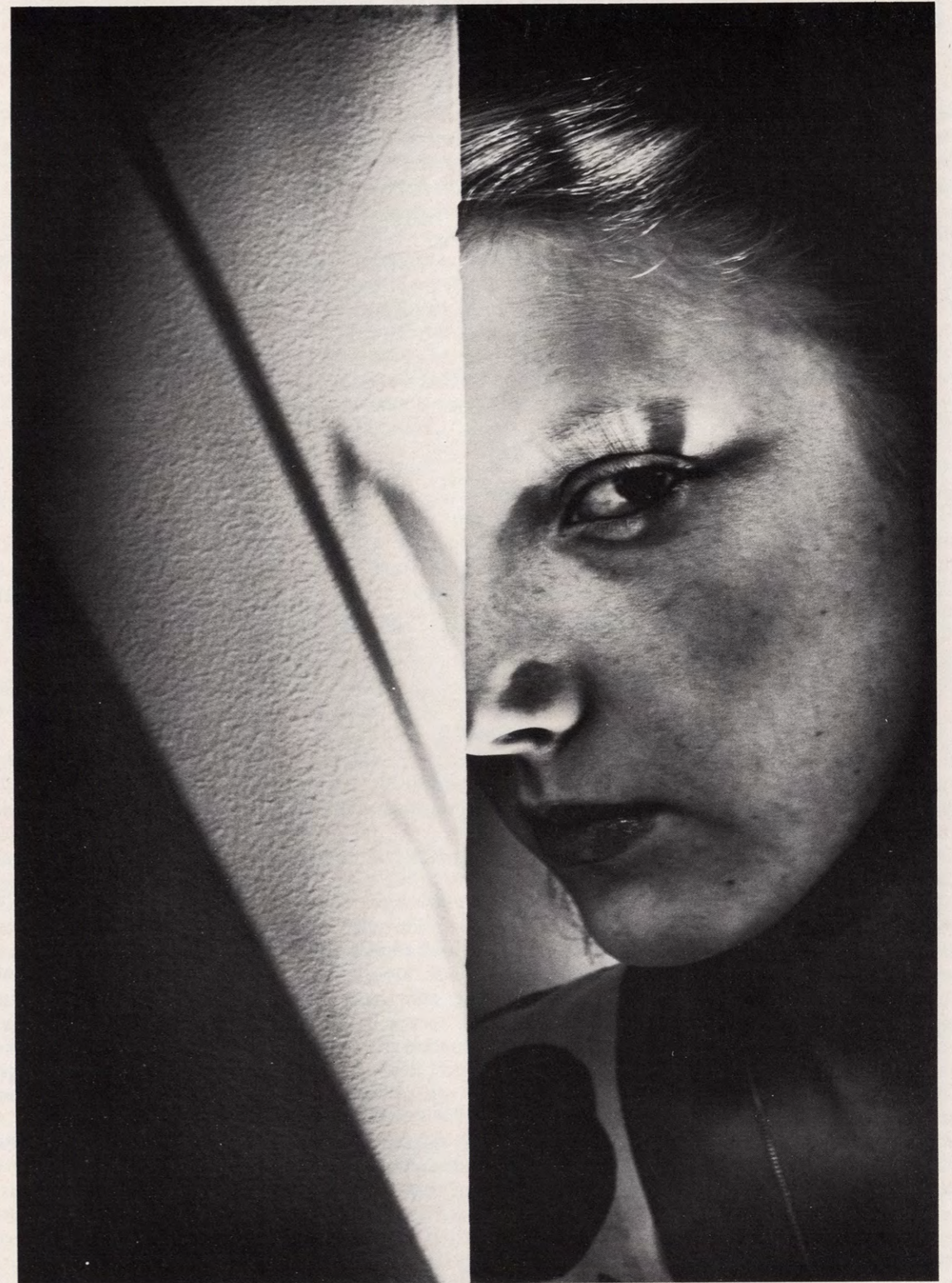

Pierre Radisic

Lieven Neirinck

Pierre Houcmant

Philip Mechanicus

De pose der natuurlijkheid

Philip Mechanicus, begenadigd reizend schrijver-fotograaf met een artiestennaam die bij navraag zijn echte naam blijkt te zijn, heeft als bij toeval zijn atelier net boven een reisbureau, als was het om in de sfeer te komen van zijn volgend reisdoel. Als we hem vragen hoe hij is begonnen fotograferen, vertelt hij ons een geestdriftig verhaal over zijn eerste «boxje» en hoe hij bij prachtig januariweer zijn allereerste opname maakte, van een kameel. Via vele kleine baantjes (o.a. bij de

Nederlandse springstoffenfabriek) en een stage bij een vakfotograaf begint hij als zelfstandig fotograaf. Na een poos stort hij zich ook op het schrijven. Zijn eerste schrijfsels handelen over koken, maar breiden zich al vlug uit tot muziek, fotografie en reisverhalen. Momenteel schrijft eh fotografeert Mechanicus veel voor Avenue, een bekend Nederlands tijdschrift, waarvoor hij zich naar de verste en soms zelfs mooiste uithoekjes van onze planeet mag begeven. Ah, nooit gesmaakte zalig-

heid in het beroepsleven! Geregeld verschijnt er dan ook een boekje van zijn hand met reisverhalen maar soms ook met totaal andere dingen. Zo verscheen in 1981 bij Uitgeverij Querido «De pose der natuurlijkheid», schrijvers en dichters gefotografeerd door Philip Mechanicus. Over die reeks foto's, het hoe en waarom ervan, en deze echte self-made fotograaf-schrijver, of omgekeerd, dit interview.

grond) dingen waarmee hij speelt en bepaalt hoe de foto moet worden). Er zijn drie stadia: je maakt eerst de foto waarbij je de vorm kiest die je mooi vindt, bij de kontaktafdrukken zoek je héél nauwkeurig uit welke foto je de beste vindt, zo kan er maar één zijn.

Dan ga je de donkere kamer in en probeert alles zuiver voor je gevoel te doen kloppen. Je bepaalt de grens van de foto. Daarbuiten is het geen foto meer. Dat is een heel nauwkeurig werkje, maar net zo gevoelsmatig als de opname. Je moet eigenlijk je verstand uitschakelen; bij wijze van spreken je bril afzetten, zo wazig kijken dat de waarheid je op een gegeven moment als het ware in het oog springt. Het gaat hem niet om de centimeters of millimeters, je ziet het of je ziet het niet, het is een totaalvorm.

Ben je dan tijdens de opname meer met de vlakverdeling dan met de uitdrukking van je model bezig?

Ik ben bezig met de vlakverdeling, ja maar nog zonder de grens. Die grens kan ik niet bepalen maar ik ben ook bezig met de houding van het hoofd. De uitdrukking moet aanvaardbaar zijn, die mag niet suf of idioot zijn. Dat samengaan bepaalt al een beetje de vorm. Op de kontaktafdrukken kies je gewoon de mooiste combinatie. De gezichtsuitdrukking moet kloppen maar is niet het allerbelangrijkste. Daar kan zo'n mens weinig aan doen als hij daar zit. Hij kan eerst wat gekke of rare bekken trekken maar na een kwartier heeft hij daar de energie niet meer voor want hij moet ook met mij praten. Ik moet hem bezig houden, hem amuseren, hem afleiden, een beetje cabaret als het ware.

Dan kunnen ze niet steeds maar gaan zitten van, ja, ik ben 'n heel geleerd mens of zo, he. Ze kijken al gauw zoals ze echt zijn.

Vind je vorm belangrijker dan inhoud?

Ik heb eerder door de vorm de inhoud bepaald inplaats van andersom. De inhoud is er namelijk al, daar kan je niks aan veranderen. In de schrijver zit zijn inhoud en die komt naar buiten door zijn haar en zijn overhemd en hoe hij zijn hand houdt. Daar kan je wel iets aan veranderen, dat kan je een beetje modelleren door de houding bvb. maar die vorm bepaalt toch zijn inhoud.

De beheersing van die vorm is eigenlijk een vak op zichzelf. *Nergens probeer je om de sfeer die je in hun boeken voelt, te vertalen in je portretten.*

Daar denk ik niet aan, absoluut niet nee. Mijn verstandhouding met hen komt voort uit wat ik van ze ken. Als ik met Lucebert praat, dan zal mijn waardering voor zijn gedichten tot uiting komen in mijn gedrag tegenover hem. Ik denk dat er in het contact tussen mensen een behoorlijk spanningsveld zit. Dat is er, hé, tussen wat je denkt dat de ander hoort en wat je zelf zegt. Ik heb bvb. nooit gedacht «God, wat heeft die nou geschreven, zijn zijn gedichten nou somber of vrolijk», en zal ik er hem daarom somber of vrolijk opzetten. Ik heb het gewoon fenomenologisch gedaan, ze komen op me af en ik zal zien wat ik er van kan maken.

Waarom heb je vermeden het decor waarin de schrijver leeft in je foto te verwerken?

Allereerst was die serie opgezet voor de krant. Er kwam dus elke week een foto in en dan vind ik dat je die foto's iets herkenbaars moet meegeven, dat je een reeks moet suggereren. Ik dacht dat ik dat het best kon bereiken door een grijze achtergrond te hanteren. Bovendien wilde ik dus de vorm van de schrijver laten uitkomen en die zou afgebroken worden door al die bijkomende vormen, zijn kat, de kamerplant, zijn vrouw en wat weet ik niet allemaal... Er zijn mensen die er anders over denken en het kan ook anders. Ik vind dit makkelijker. Daarom kies ik daar misschien voor.

Woord- en beeldtaal zijn twee verschillende manieren van aanpak, heb je daar geen moeilijkheden mee?

Nou, als ik schrijf, dan werk ik met notities. Je hebt vaak maar één notitie nodig, bvb. de klok stond op halfvier, om weer een hele boel voor je geest te halen. Ik kan natuurlijk goed kijken, je bent gewend geweest om te kijken als fotograaf. Daar kan je als schrijver van gebruik maken, je hebt een soort visueel herinneringsvermogen waar je gebruik van kan maken.

Maar als ik schrijf, denk ik niet aan fotograferen; als ik fotografeer, denk ik niet aan schrijven. Dat zijn twee dingen die zich naast elkaar bewegen. Het zijn twee héél verschil-

lende disciplines, die je héél moeilijk gelijktijdig kan doen. Voor schrijven moet je een afstand innemen. Voor fotograferen moet je heel dichtbij komen, dan moet je de dingen echt stuk voor stuk bekijken. Maar bij schrijven is het veel belangrijker dat de dingen op je afkomen, welke indruk zich aan je voordoet, wat naar boven komt als vanzelf. Daarom is dat - samen schrijven en fotograferen - héél moeilijk. Dat gaat gewoon niet samen.

Waarom Hugo Claus als enige Belg?

Tja, die zat bij de opdrachten van NRC Handelsblad. Later, toen ik met de constructie van het boek bezig was en er dan mee ophield, had ik nog een ontzettend aantal Nederlandse schrijvers die ik ook nog niet had gefotografeerd. Daarbij was Claus iemand die zich veel in Nederland ophield. Die was dus dicht in de buurt... Het is misschien uit een soort luiheid dat het niet gebeurd is. Maar het had wel gekund... *Je foto's zijn nogal strak en koel in vgl. met je schrijfwerk. Iemand die je foto's bekijkt, denkt «wat een koele kikker en iemand die je leest, denkt...*

Wat een sappige Bourgondiër. Dat zit allemaal in je, dat zijn allemaal delen van je persoonlijkheid die je per stukje een beetje naar buiten brengt. Dat is allebei Philip Mechanicus, hoor.

Je hebt je reeks «Pose der natuurlijkheid» betiteld. Kan je die tegenstrijdigheid verklaren?

Ja, het is een dichtregel van Max De Jong die in het boek staat: «Zij kon echt gewoon doen, zij bezat wat Oscar Wilde noemt, de pose der natuurlijkheid». Nou is dat gezegd door Oscar Wilde die eigenlijk een soort grappenmaker was. Het is wel een contradictie maar die pose is ook de natuurlijkheid van dat ogenblik, het is gebeurd, hij heeft geposeerd. Dat wil zeggen dat het op dat moment ook natuurlijk voor hem was. Je kan zeggen dat het tegennatuurlijk is, maar als je alles op één lijn zou zien in zijn leven, dan zou dit ook een natuurlijk moment zijn. Een mens heeft ook zoveel kanten dat je van natuurlijkheid en onnatuurlijkheid moeilijk kan spreken. In één mens zitten onnoemelijk veel dieren opgesloten...

Interview Mark Van Roy Carl De Keyzer

Waarom ben je als fotograaf begonnen schrijven? Vond je fotografie als zeggingsmiddel ontoereikend?

Ja, ik was er een beetje op uitgekeken en was een beetje verveeld geraakt. Ik had niet zoveel zin meer. Ik weet niet meer hoe dit allemaal kwam. Ik dacht «schrijven, dat kan ik helemaal niet», dat is dus wel leuk en een uitdaging, en dat vind ik het nog steeds. Het is wel moeilijk... Je kan net zo ver gaan als je zelf wil. Je kan het zo goed doen als je zelf kan, eigenlijk.

Voel je jezelf nu in de eerste plaats fotograaf en dan schrijver of omgekeerd?

Nou, ik heb een hele brutale bewering, ik weet niet of het klopt, maar het klinkt leuk: «ik ben de best fotograferende schrijver in Nederland en de best schrijvende fotograaf». (gegrinnik) Op een bepaalde wijze is dat natuurlijk wel zo, maar je mag het niet zeggen, eigenlijk. Er zijn er nog wel. Ed vander Elsen schrijft ook wel, maar dat vind ik niet zo best. Er zijn ook schrijvers die fotograferen zoals Hermans, maar ik vind dat fotograferen niet zo bijzonder.

Eigenlijk zeg ik altijd dat ik fotograaf ben omdat ik zo begonnen ben en daarbij vind ik schrijver nogal een groot woord. Dan kan je je al gauw

met Boon of met Mulisch gaan vergelijken en dat is toch niet mijn bedoeling.

Hoe ben je ertoe gekomen om zo een reeks te maken?

Eigenlijk was het een opdracht van NRC Handelsblad. Ze wilden hun literatuurpagina wat aantrekkelijker maken en zodoende kwam er elke week een andere schrijver aan de beurt die zij voorstelden. Later heb ik dan, ook met de idee van een boek schrijvers die ik zelf wilde fotograferen gaan opbellen, Lucebert bijvoorbeeld, mensen die ik zowel aardig vond als schrijver dan als mens.

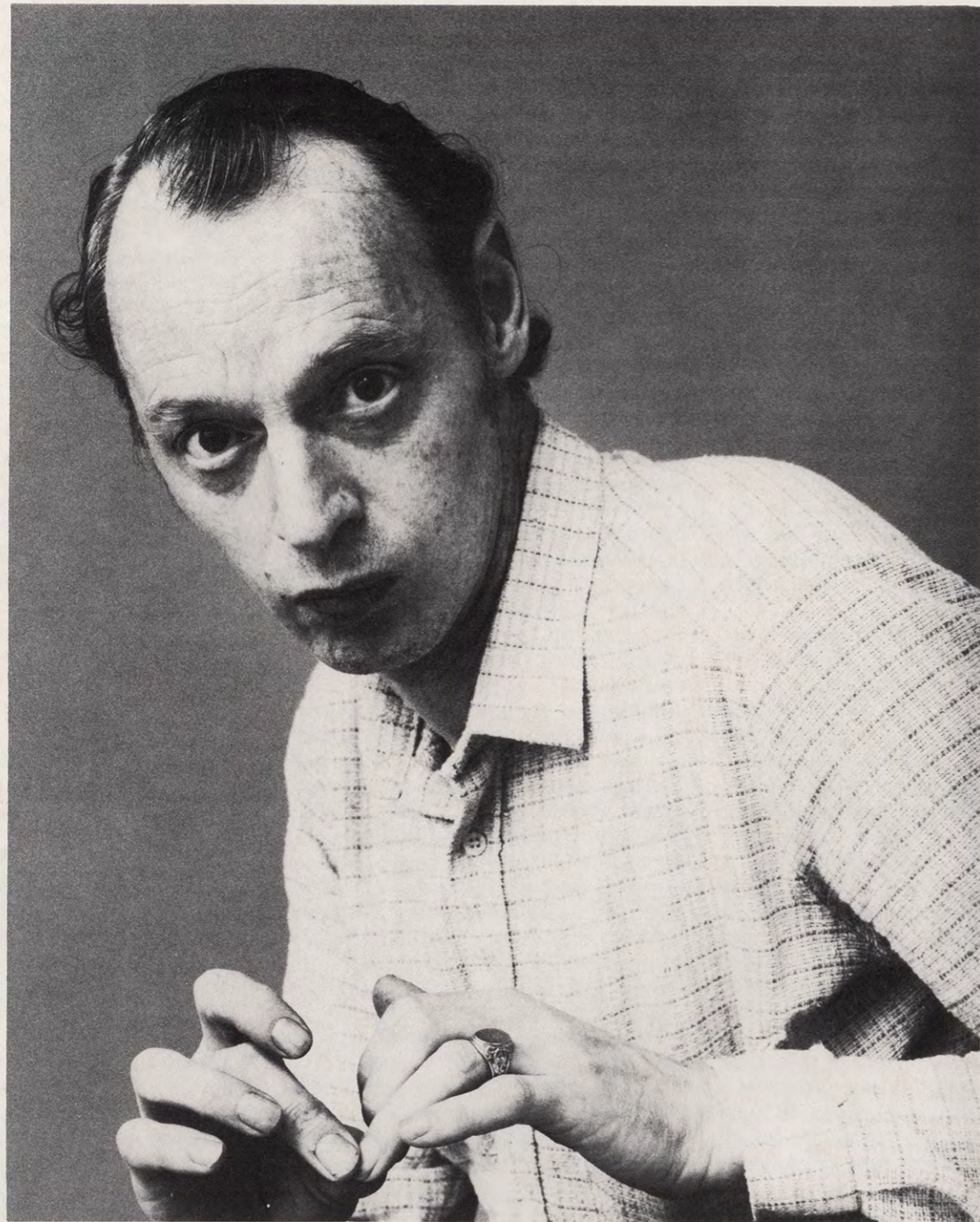
Hoe ging je dan te werk? Schrijvers zijn niet zelden introverte types.

Gewoon, stomweg opbellen en behalve Wolkers en Hermans vonden ze het allemaal goed. Hermans, die wou helemaal niet meer gefotografeerd worden, heel ijdell die man... Voor het overige heb ik nooit moeilijkheden gehad. Meestal was het zelfs zeer gezellig; koffie, gebak en daarna lekker napraten. Ja, het zijn mensen en met toch een zekere beschaving, he, ik bedoel, ze keken je niet de deur uit, of zo...

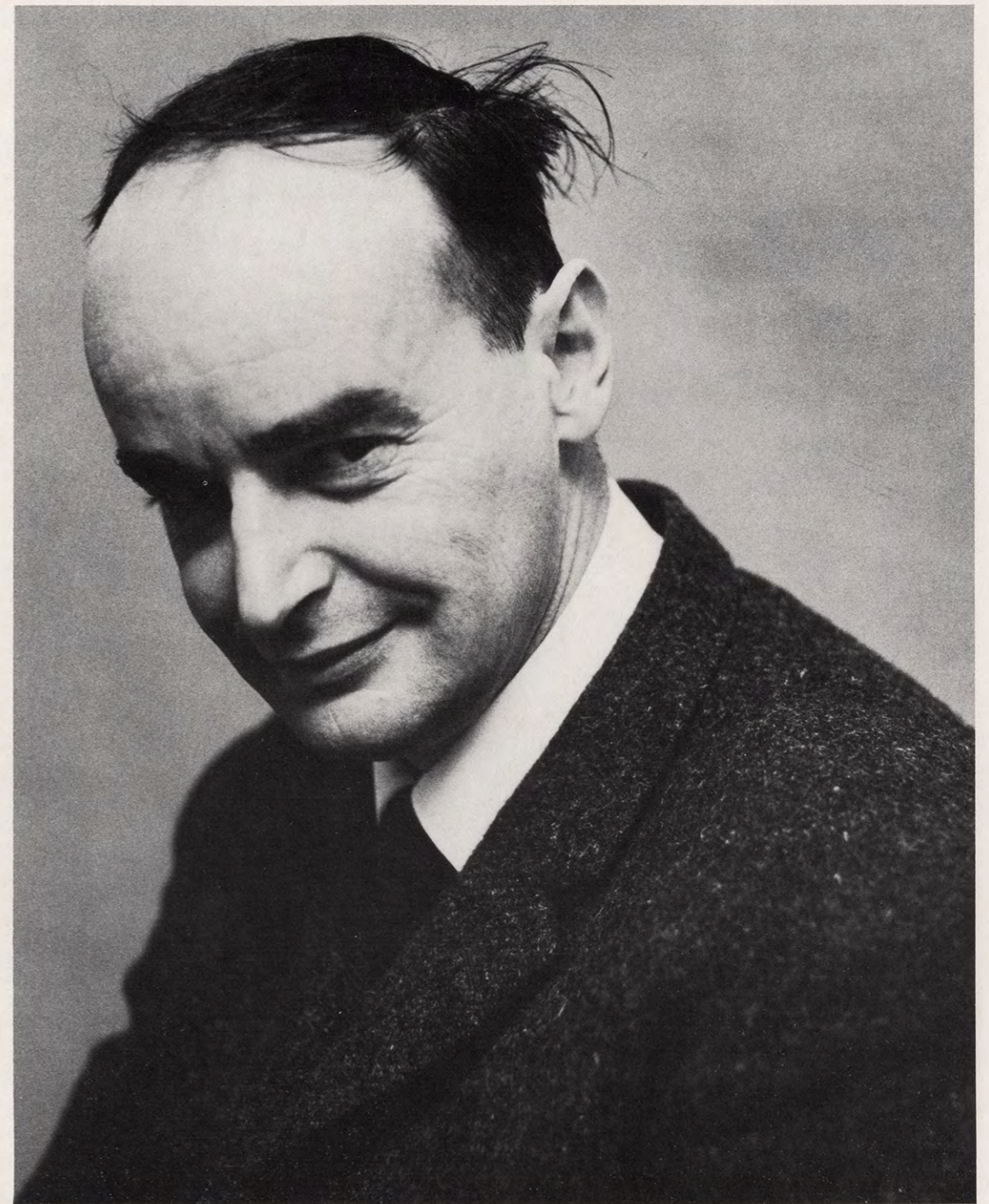
Al je «modellen» worden op dezelfde fotografische wijze «behandeld»; zelfde achtergrond, belichting, e.d. Waarom heb je deze manier van werken gekozen?

Ik vind dat ze zichzelf als persoon, als karakter meebrengen, en daar hoef ik weinig aan te veranderen. Dat hoef ik alleen maar te registreren, zo zuiver mogelijk, zoals ik denk dat het een mooie foto is, zou je eigenlijk kunnen zeggen. Ik zie door mijn apparaat steeds maar een kop die beweegt; op een gegeven moment zie ik daar een soort vorm in, die mij aanspreekt en daar reageer ik op. Ik weet ook niet hoe dat komt. Ik weet wanneer het goed is en wanneer niet, het is gewoon een aanspreekbare vorm. De vorm van de foto is voor mij héél belangrijk. Dat is een soort «hidden persuader» kan je zeggen. Die verleidt je tot het kijken ernaar. Een tijdlang is die vorm ondergeschikt geweest in een soort moderne candid-fotografie. Je moest zomaar eventjes schieten en dan was het al mooi, de esthetiek was er een beetje uit vertrokken. Ik vind juist dat bij een foto de esthetiek het poortje is waardoor je naar binnen gaat en dan zie je de betekenis van datgene wat gefotografeerd is. Je moet het natuurlijk wel zo doen dat die esthetiek niet ontzettend overdreven is.

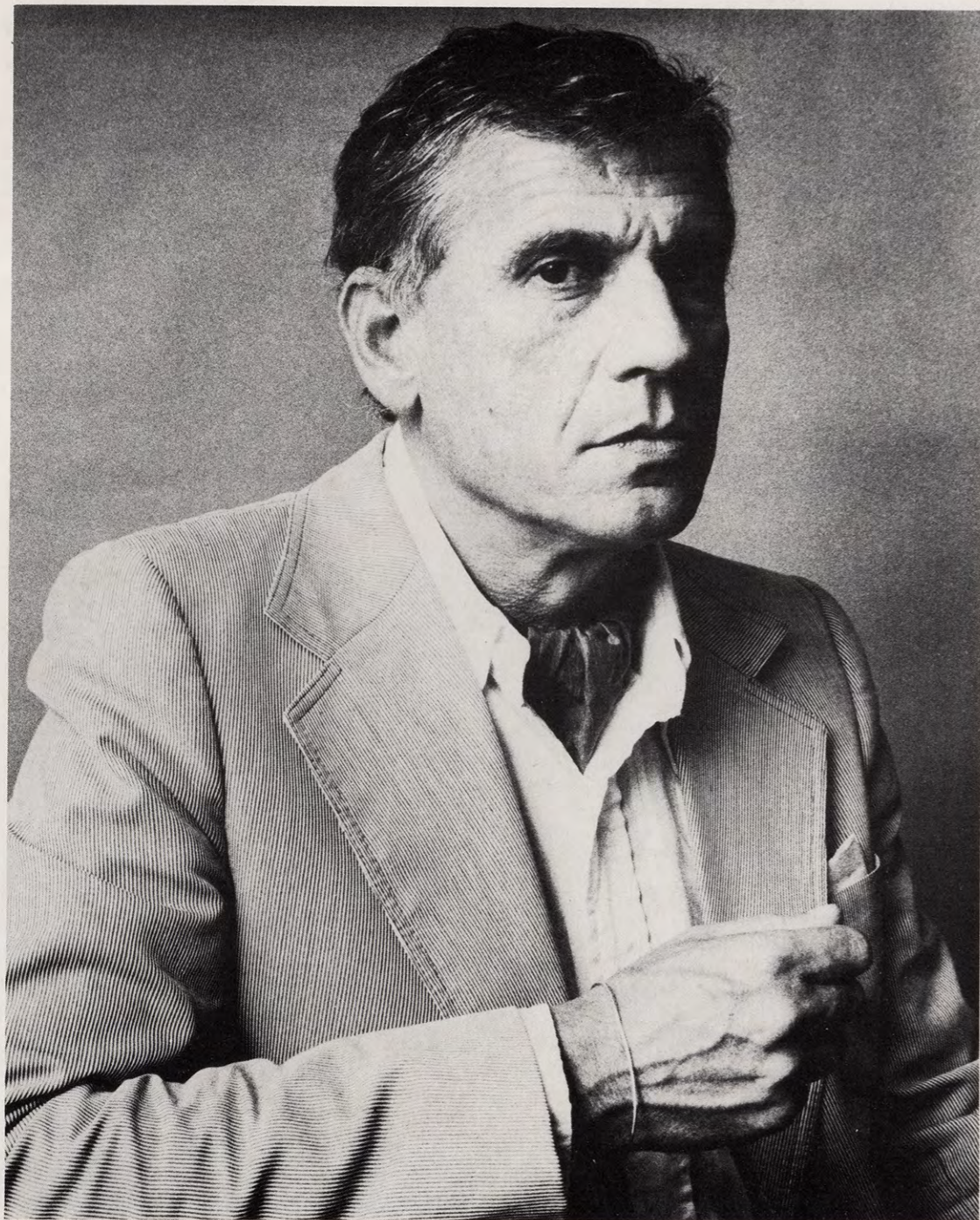
(Begeesterd begint Mechanicus aan de hand van een foto uit te leggen wat voor hem zo belangrijk is, vorm (de persoon), tegenvorm (de achter-

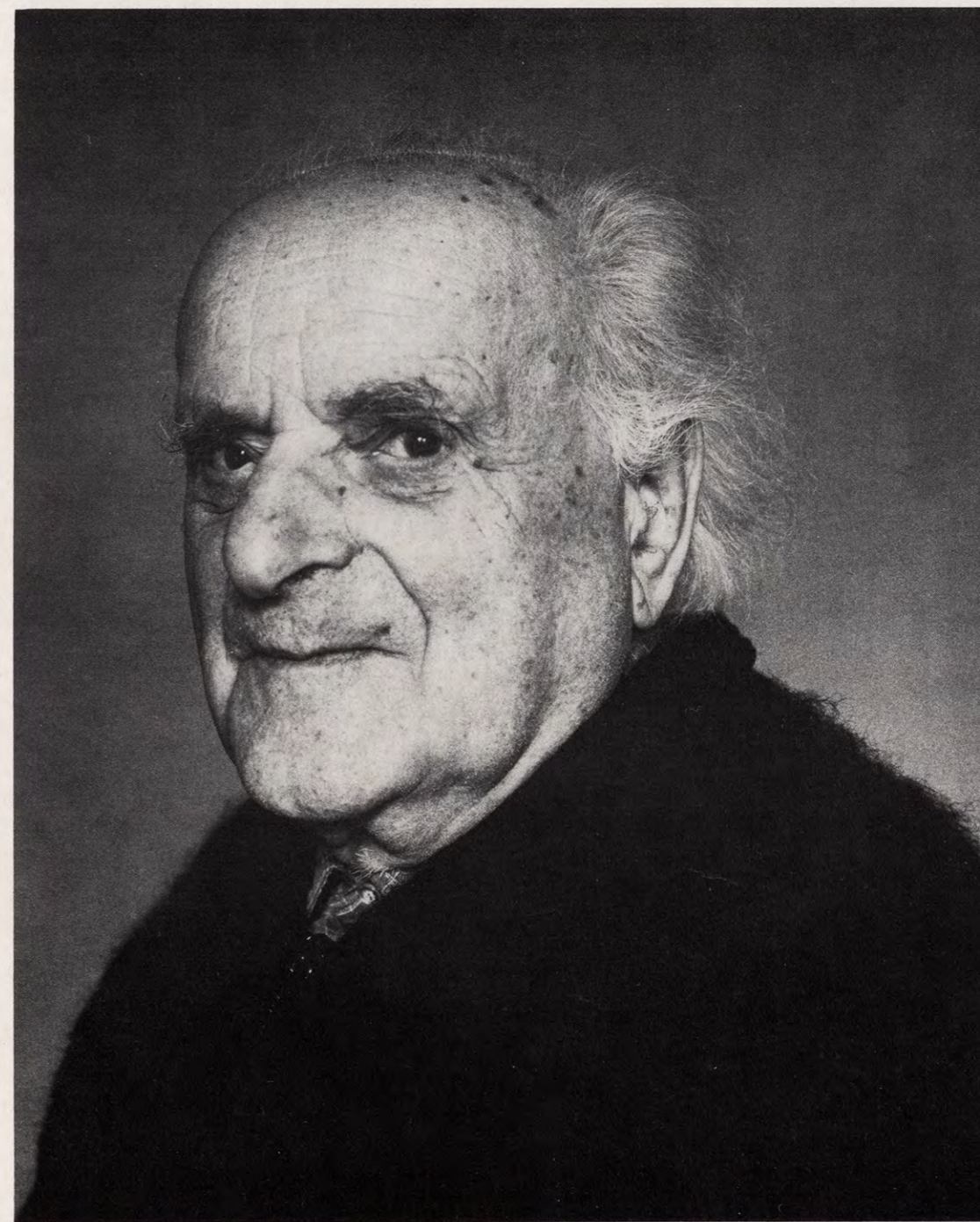
Ondanks het warme weer draagt Simon Vinkenoog een dik wollen pak. De reden is dat hij mee zou gaan naar een vergadering, maar zijn begeleider verzocht hem op het laatste ogenblik daarvan af te zien aangezien hij toch alleen maar tegensprak. Hij vraagt hoe het boek waar de foto voor bestemd is zal gaan heten. Ik vertel het. «Heeft iemand anders dat al gevraagd,» zegt hij. Een paar dagen later ontvang ik een prentbriefkaart waarop Allen Ginsberg staat, die een bijzonder ingewikkeld gebaar maakt. Simon schrijft erbij : «Zo'n gebaar zocht ik naar ! » Wanneer je een hooggeborene een geschenk aanbiedt !

Jan Arends is door de directeur van zijn uitgeverij naar mij toegestuurd. Ik ken zijn gezicht uit café en koffiehuis. Hij zegt dat het maken van de foto snel moet gaan, zoiets als een pasfoto. Ik ben nog jong en voel mij aangetast in mijn beroepseer. Dan gaat hij er ook niet mooi op. Ik hou de camera scheef en kom onverantwoord dichtbij.

Het maken van de foto van Gerard Reve vindt plaats op de uitgeverij. «Dag collega», zegt hij wanneer we elkaar een hand geven. Hij vraagt of ik hem niet te veel van bovenaf wil fotograferen : «Dan zie ik er zo Rooms en nuchter uit». Later die middag signeert hij voor het personeel van de uitgeverij zijn nieuwste boek *Moeder en Zoon*. In mijn exemplaar schrijft hij «Met collegiale groeten». Ik informeer naar het waarom van dat herhaalde «collega». «We zitten toch allebei in de kunst».

Wanneer ik Abel J. Herzberg een hand geef, is het eerste wat hij zegt : «Ik kan mij nog zo goed herinneren hoe uw oom afscheid nam in Bergen-Belsen». Mevrouw Herzberg schenkt koffie in en biedt zelfgebakken cake aan : «U moet eerlijk zeggen hoe u hem vindt!» Ik proef de cake en merk op dat hij misschien iets te droog is. «Ja», zegt mevrouw, «goede cake behoort een beetje droog te zijn».

Jacques Sonck

De springlevende of morsdode dingen om ons heen hebben een vorm. Die vormen bewegen of staan stil. Ook veranderen de vormen binnen zichzelf : dat kan je ouder worden noemen, of groeien of stuk gaan, mooier of lelijker worden. We kijken naar die dingen en door onze blik mengen we gedachten en gevoelens. Dit geheel noemen we, als daar naar gevraagd wordt, «de werkelijkheid». Vanaf de verste ster tot de meest dichtbij poot van de vlo is alles werkelijkheid. Zelfs dromen komen ons soms als werkelijk voor.

Die zijn niet in beeld vast te leggen maar die werkelijkheid wel. En het maakt een heel verschil of je dat een seconde eerder of later, een centimeter meer naar links ofwel in een goede of in een slechte bui doet. Ik bepaal dat want ik ben de fotograaf. Ik teken het licht, zoals dat zo mooi heet. Uren sta ik te wachten tot het bootje onder de brug doorkomt precies op het moment dat het oude vrouwtje struikelt over een vuilnisbak en de zon een lichtplek laat ver-

schijnen op de kop van de hond die zijn poot optilt. Door middel van mijn lens en duizenden onderdelen daaromheen teken ik dan even snel met licht. Dat kan in een duizendste seconde gebeurd zijn. Ik gebruik een melange van kennis, instinct en geluk.

Dat zit allemaal achter die bril die ik nodig heb om net zo te kunnen zien als ieder ander. Maar ik wil niet zien zoals iedereen, daar kan ik mijn brood niet mee verdienen. Dus zet ik die bril af en toe af, logischerwijs zie ik dan binnen mij meer dan daarbuiten. Daar maak ik ook danig gebruik van. Over wat ik binnen mijzelf zie valt moeilijk te praten. Het zijn langschietende flitsen die de één inspiratie noemt en de ander een ongesubsidieerd merkwaardig toeval.

Dan, om een lange weg kort te maken, is er opeens een foto. Een afdruk op plastic of zoals in de gevallen waar een fotograaf in de richting van wat «kunst» genoemd wordt

mikt, op echt papier, net zoals vroeger.

Zo staat het ook op de foto, net zoals vroeger. Of dat nu dertig jaar geleden is of het was gisteren. De kijker, in wiens oog de schoonheid schuilt, kan het dan met mijn visie eens zijn of niet. Ik bood een weergave van wat ik eens zag en waarvan ik vond dat een ander het ook mocht en misschien wel moest zien.

Het zijn details uit de werkelijkheid die de ander gemist heeft. Omdat hij er niet bij was of wellicht net een andere kant opkeek. Of omdat hij behalve al het andere wat hij beter beheerst, toevallig niet zo goed kan kijken als ik. Of er niet zoveel tijd voor over heeft. Want ik ben een beroepskijker. Met mijn beroepsdeformatie, waarvan ik hoop dat deze op de foto's goed te zien is.

De foto spreekt voor zichzelf, zegt men wel eens. Misschien kan ik deze opmerking iets verduidelijken door te zeggen dat de fotograaf voor zichzelf spreekt, maar dan alleen door middel van zijn foto's.

PHILIP MECHANICUS

Het werk van Jacques Sonck ziet er op het eerste gezicht inderdaad heel gewoon uit en blijkbaar zonder speciale artistieke verdienste. Technisch bijzonder gaaf, dat staat vast. Maar verder bekommert deze fotograaf zich blijkbaar niet in de eerste plaats om vormesthetiek en hij streeft er zeker niet naar om «kunstige» dingen te maken.

Het is pas bij intensiever contact met dit werk dat men gaat beseffen dat deze heel gewone foto's eigenlijk niet zo gewoon zijn als men eerst wel wilde geloven... en dat men gaat beseffen dat in deze fotografie een aantal elementen en aspecten op zulke, niet helemaal vanzelfsprekende manier werden samengebracht dat een spanning voelbaar wordt, niet alleen binnen het werk zelf, maar ook tussen het werk en de beschouwer, zodat deze laatste de aandacht niet alleen kan beperken tot het getoonde beeld als autonoom object, maar dat hij min of meer ook gedwongen wordt te zoeken naar de innerlijke logica van deze beelden, naar de zin van hun bestaan en naar de motivatie van de fotograaf.

Jacques Sonck fotografeert uitsluitend mensen, voornamelijk kinderen en adolescenten. Hij brengt ze op vrij uniforme wijze, neutraal posierend en ten voeten uit in beeld. Toch zijn dit geen portretten in de vertrouwde betekenis van het woord. De fotograaf stelt zich niet ten dienste van de geportretteerde, maar wel omgekeerd. Men voelt duidelijk aan dat deze geportretteerden slechts poseerden op uitdrukkelijk verzoek van de fotograaf en dat het contact tussen fotograaf en model occasioneel, oppervlakkig en van korte duur was. En hier dringt zich de overweging op dat er toch wel een zekere wanverhouding schuilt in de grote fysieke en mentale inspanning die de fotograaf zich heeft getroost om deze beelden te realiseren en anderszijds het ontbreken van enig direct nut van deze onderneming. Wat ons leidt tot de interpretatie dat de foto's van Jacques Sonck ons niet alleen maar mensen tonen, maar dat zij ook, en vooral, de drang van de fotograaf om mensen te observeren onthullen.

Dit element krijgt nog meer betekenis wanneer we ons wagen aan een typologie van deze geportretteerden. Zoals gezegd toont Sonck ons vooral kinderen en adolescenten. Het is daarbij opvallend dat deze kinderen meestal de blik van een volwassene in de ogen dragen en dat

deze adolescenten een kinderlijke onschuld uitstralen die hen op deze leeftijd nog nauwelijks wordt gegund. Sonck toont ons jonge mensen, aarzelend tussen kinderlijke onschuld en volwassen ernst. Deze keuze kan onmogelijk vrijblijvend of toevallig worden genoemd. Ook in deze keuze, onthult de fotograaf de eigen subjectiviteit, hoe objectiverend zijn beelden vormelijk ook mogen opgevat zijn. Meer zelfs, het is juist in deze kloof tussen strakke, objectieve vormgeving enerzijds en de latent subjectieve inhoud van deze beelden anderzijds dat het creatieve, artistieke moment van deze fotografie schuilt. Sonck stelt een subjectieve visie, een persoonlijke ervaring voor iedereen klaar en helder leesbaar. De beschouwer wordt daardoor gestimuleerd het geestelijke avontuur van de fotograaf mentaal te reconstrueren. Hij wordt gestimuleerd om zelf met meer dan gewone aandacht de mensen die hij dagelijks ontmoet te observeren en in hun verschijnen, hoe onopvallend ook, een rijke gemoedswereld, een diepe menselijkheid te ontdekken.

Pool Andries

Reeds enkele jaren maak ik documentaire portretten, eerst van kinderen, later ook van jongeren en volwassenen. Hiervoor laat ik mensen die ik meestal toevallig ontmoet en die me treffen door hun uiterlijke verschijningsvorm, op vrij uniforme en neutrale wijze poseren.

Zo tracht ik mijn blik in een voor de beschouwer klaar en helder leesbaar fotobeeld vast te leggen.

Een strakke, objectieve vormgeving gaat dus gepaard met een subjectieve keuze van de geportretteerden. De voornaamste drijfveer is voor mij de mogelijkheid om met foto's, door het bevriezen van de realiteit een visueel beeld op te hangen van de mens in onze samenleving, en dit in al zijn verscheidenheid. Fotografie is volgens mij een medium dat bij uitstek geschikt is voor visuele sociaal-documentaire registratie. Alhoewel dit werk duidelijk een tijdsgebonden karakter in zich draagt, heb ik toch ook de betrachting dit tijdelijke element te doorbreken en aan mijn foto's een ruimere dimensie toe te voegen.

De dubbelportretten die ik in Galerie XYZ laat zien zijn een onderdeel van mijn gehele werk. Koppels hebben

mij altijd al gefascineerd, zowel de eenvormigheid als de tegenstrijdigheid in combinatie. De foto's zijn niet in functie van deze tentoonstelling gemaakt maar gewoon samengebracht als thema binnen de totale reeks, hetgeen de eenheid ten goede komt.

Jacques Sonck

Jacques Sonck
Gent 21-11-49
A. Braeckmanlaan 174
9110 Gent

Studies fotografie aan het NA.RA.FI te Brussel.

Fotograaf in het provinciaal museum voor fotografie te Antwerpen

TENTOONSTELLINGEN :

in groep :

1979 Begijnhof St. Amandsberg, Gent.

1980 Cultureel centrum Hasselt
1980 «Camera Belgica» Brussel (ASLK)

1980 Museum «Sterckshof» te Deurne

1980 Studio Gaselwest, Kortrijk (ESIM)

1981 Cultureel centrum Hoensbroek Nederland

1982 «Photographie Ouverte» te Charleroi

1982 Cultureel centrum te Heusden-Zolder (ESIM)

1982 Kulturcentrum «De Schakel» Waregem (ESIM)

1982 Jordaenshuis Antwerpen (ESIM)

1983 Fotogalerij FNAC Brussel, Parijs.

individueel :

1980 Filmhuis Antwerpen

1981 Fotogalerij Minnen Dessel

1984 Galerie XYZ Gent

1984 Filmhuis Antwerpen en galerijcircuit

1984 Cult. Centrum Hasselt CCH

1980 Laureaat van de provinciale prijs fotografie (categorie zwart-wit) van de provincie Antwerpen.

Publicaties :

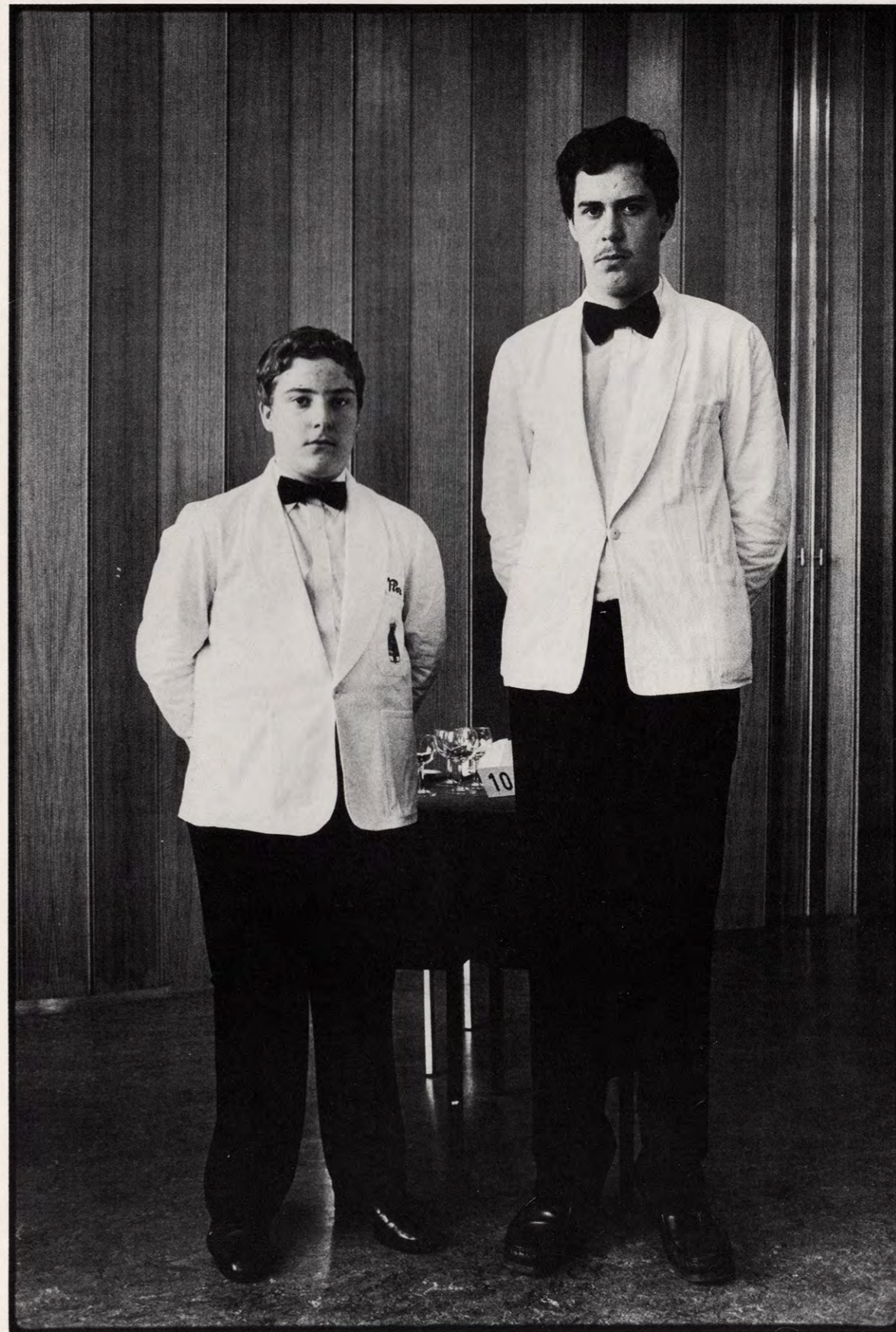
o.a. «De Standaard» van 19 april 1980 en 12 mei 1982

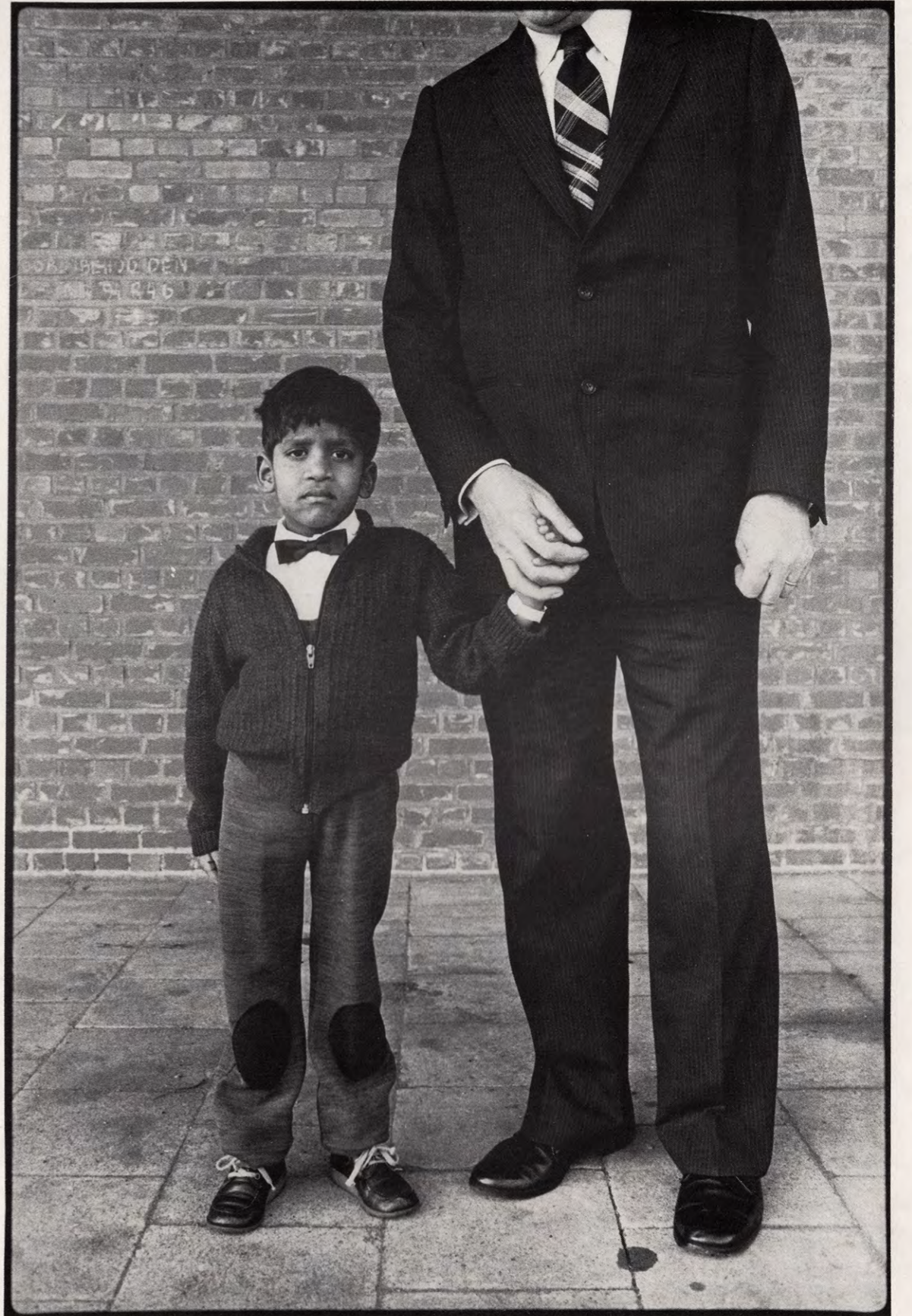
«Foto» van mei 1981

«Focale» nr 434 van 1982

Catalogi i.v.m. tentoonstellingen

Kalender 1983 van de Photogravure De Schutter Antwerpen

Jean-Philippe Charbonnier

- Ladies first : Martine Franck bij Paule Pia met een keuze uit haar werk van de laatste jaren waaronder enkele bekende prenten. Heel mooie klassieke fotografie, een frisse visie, ook een goede afwisseling van onderwerpen zodat deze selectie nooit vervelend is. Je blijft kijken naar die feilloze cadrages waarin telkens iets opglanst als er kinderen in beeld verschijnen. Ze glimlachen naar Martine Franck.
- In de mezzanine was Gianni Pezzani te zien. Met de aerograaf aangekleurde landschapjes zoals je ze natuurlijk nooit met kleurenfilm kunt maken. Heel mooi en op een wat vreemde wijze toch nog persoonlijk. Een nieuw-pictorialisme?
- Een goede week later kon ik bij Paule Pia al een nieuwe eindejaars-tentoonstelling zien : Magic of Female, thema is De vrouw, maar alleen als ze aangekleed is (naakt is vroeger aan de beurt geweest). Een enorme diversiteit van «benadering» van het thema, zowel van mannelijke als van vrouwelijke fotografen. Overvloedig voer voor psycho-

- logeren ; mooie foto's en mooie (ook andere) vrouwen. Portretten, live-portretten, reportage, genre-fotografie (met toch een relevant stukje bloot) van overwegend grote namen van Kertesz tot von Gagern, van Boudat tot Saudek, van Newton tot Mapplethorpe. Echt een feest van een tentoonstelling die tussen de foto's in ook een vermoeden oproept van wat op aarde «Liefde» zoal kan zijn.
- De jonge bistro-galerie Close-Up bestaat al één jaar en dat werd door Mady en Rik Laurent gevierd met een feestje voor de vrienden. En meteen ook met een tentoonstelling van foto's van Rik Laurent zelf. Een prettige verrassing. Foto's van straatmuzikanten en straatkatten wat de titel «Muzikatten» opleverde. Een fotografie zonder pretenties waar je glimlachend rondloopt, vrolijke anekdotes en echt Antwaarps, dacht ik, hoewel Venetië en Parijs wel herkenbaar zijn. Een paar foto's hebben iets meer dan de waarneming van de wandelaar, ook een schrijnend kantje.

- Vóór hem was Cor Hageman, een Antwerps professional, aan de beurt geweest, eveneens met overwegend anekdotes. Als ik later verneem dat CH ook en bij voorkeur theaterfotografie bedrijft, meen ik daar iets van te zien in zijn straat- en cafécènes-tjes. Vrijtijdswerk van een beroepsman die je toch herkent in de afwerking van de prints.
- Ditmaal heb ik de kans om nieuwe diarama's van Antoon Dries («Flitsen uit Andalusia») te zien, in het zaaltje van het AMVC, niet laten voorbijgaan. Het was recent werk waarbij je met Antoon Dries meekijkt naar lichtschakeringen en landschappen, rotsen en ruïnes, stranden en steden. En het is een voorrecht met hem mee te gaan en de dingen te ontdekken die hij wél gezien heeft. Het «juiste» montage-ritme van die diarama's is opmerkelijk. Een avond die in een flits voorbij was. De erudiete muzikkenner die Antoon is, zorgde voor een boeiende, bekoorlijke geluidsband.
- NPCI staat voor Nikon Photo CON-TEST International : 58.000 inzen-

Edwin Brys

- dingen van 12.500 fotografen uit meer dan 50 landen. En in het palmares 11 Belgen : een 1ste prijs Kleur (Bernard Toussaint), een 3de prijs Zwartwit (Jean-Luc Deru), 5 eervolle vermeldingen Zwartwit en 4 eervolle vermeldingen Kleur. Uit de wedstrijd was een selectie te zien in het CC Berchem : het accent lag duidelijk op technische virtuositeit en (overtuigende) illustratie van de mogelijkheden van Nikon-apparaat.
- In de stemmige mezzanine van het CC Berchem (onlangs ook ingeschakeld in het fotografie-circuit) was nog Mark Tenret te zien die ik in het Filmhuis gemist had. Stillevenens (natures mortes) in zwartwit waaraan een klein vlekje heftige gesatureerde kleur is toegevoegd waardoor de vervreemding van zwartwit geaccentueerd wordt. Een onwezenlijk licht, altijd met planten of schaduwen van planten, een enkele keer handen of een menselijke figuur (slappend, dromend). Voorkeur ook voor anonieme technische producten : een tv-set, asbak, plastic. Een

- wat droeve, zeer zorgvuldig gemaakte fotografie die iets vertaalt van (geordende) nuttelosheid, - een levensgevoel.
- «Coulissen» was de titel van de tentoonstelling van Edwin Brys die ik wél in het Filmhuis zag : reportage-achtige portretten van artiesten in hun loges en achter de scène. Heel knap werk. Je moet ook wat flair hebben voor de geur van poudre de riz en schmink om dit werk te maken. De hele sfeer van «Theater, Theater !» is er. Foto's met flarden licht er overheen, korrel, goed gekadreed en af en toe een foto die met kleur is opgewerkt. Je ziet Julien Schoenaerts, Jan Declair, An-Teresa De Keersmaker, Hauser Orkater, de Peter Brook Compagnie en vele anderen.
- Frank Goethals (ook fotografie-circuit) studeerde af aan de Gentse Academie met dit werk dat hij «De Kostschool» genoemd heeft. Het is een reeks kleurenfoto's voor de opdracht «metaalbouw in de architectuur» die hij maakte in een meisjeskostschool te Waver. Voortreffelijke

- fotografie, ook omdat FG het karakter van de stijl van deze architectuur begrepen heeft. Een prachtige kostschool is dat. En het glas-inlood en het houtwerk glanst als nieuw. Daarnaast heeft FG een zwartwit-reportage gemaakt van de studentinnen van de kostschool, vrolijk, anekdotisch, een beetje werwend zoals de uniformjurken des huizes. Het uitgesproken burgerlijke dure «cachet» dat de school heeft is helder aangegeven in de 2 reeksen.
- Ik ben ook gaan kijken naar Spank Moons in de filiaal van de Generale Bankmaatschappij aan de Frankrijk-lei in de reeks Duet-tentoonstellingen (ditmaal fotografie en ceramiek) Spank vindt alles helemaal niks en zegt dat zeer zeer overduidelijk. OK.
- Keon heeft het exposeren opgegeven, meen ik te hebben begrepen, en Morguen komt volgende keer een beetje uitvoerig aan de beurt.
- Er was voor de feestdagen echt een uitgebreid en af en toe zelfs gesoigneerd menu voor de verslaafde ikonofagen die we zijn.

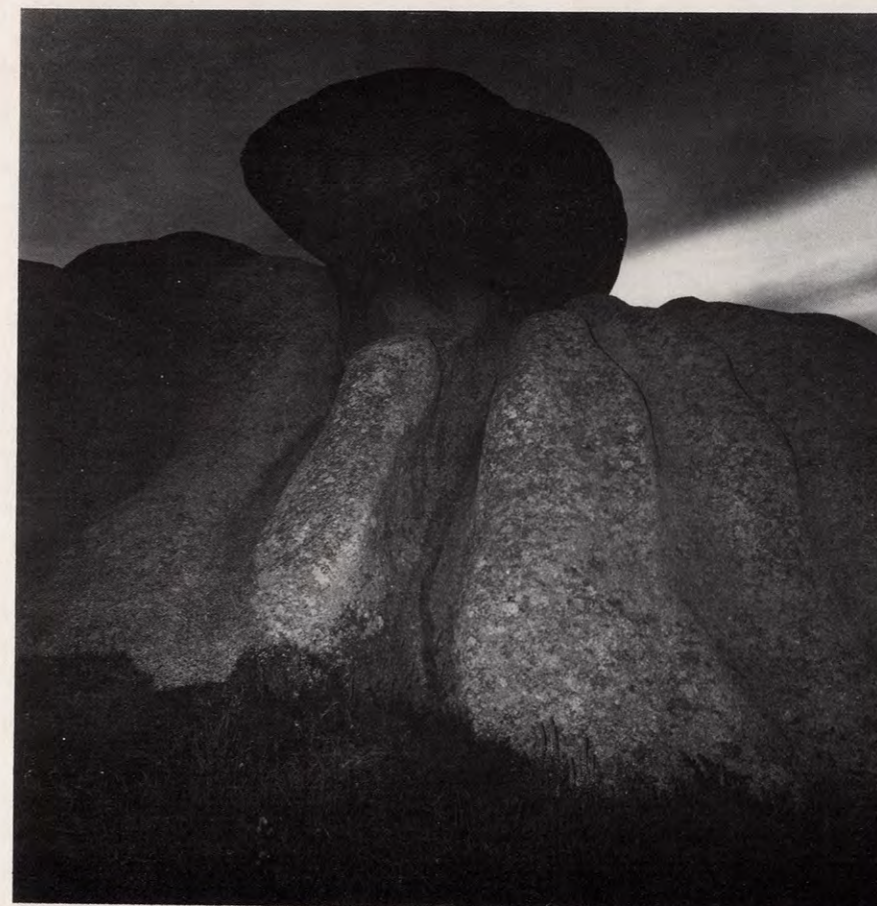
Ricardo Gomez Perez

Georges Thiry

BELGIE

GALERIE XYZ Brabantdam 110
9000 Gent
Januari : Jacques Sonck «Portret»
Februari : Philip Mechanicus «De pose der natuurlijkheid»
CULTUREEL CENTRUM HASSELT
Kunstlaan 5 Hasselt
GALERIJ TAMARA
tot 1/1 : «Geschiedenis van de Hongaarse fotografie 1840-1981»
FOTOGALERIJ CCH
6/1 tot 5/2 : M. Flomen Canada
10/2 tot 4/3 : Jacques Sonck
GALERIJ PAULE PIA Kammenstr .
57 Antwerpen
1/1 tot 31/1 : John Swannel
1/2 tot 28/2 : «Vier fotografen uit Noorwegen»
GALERIJ CLOSE UP Minderbroedersrui Antwerpen
Januari : Ed Steenberge
Februari : Marc Gommé
SOGNO DI CARTA Rue Reynier 39a Luik
tot 10/1 : «Photographies au Népal en 1920 et en 1980»
10/1 tot 2/2 : Couleur, Franco Fontana, Luigi Ghirri, Bruno Stevens, Robert Chouraqui, Adrien Sin, America Sanchez, Ceferino Lopez, Eduardo Olivella, Marvin Gasso, Karl Goffin, Michel Baelius, Marc De Fraeye, Ludo Geysels, Sam Askins, Jerry King Musser.
IMAGES Rue Notre Dame du Semeil Brussel
Januari : Daniel Brunemer
CENTRE D'ART CONTEMPORAIN MAISON DES ARTISTES Avenue des Nerviens 63 1040 Brussel
11/1 tot 25/2 : «Portraits et Ateliers d'Artistes» 20 fotografen o.a. Hubert Grooteclaes, André Bertels, Gilbert De Keyser, Véronique Vercheval, Filip Tas.
GALERIE LUCIEN BILINELLI Chaussée de Charleroi 169 1060 Brussel
tot 4/1 : Ludo Geysels
OCMW GENK Sint Jans Ziekenhuis Schiepse Bos
tot 31/1 : Michel Vancraybex
TRIANGLE Rue Hotel des Monnaies 1060 Brussel
tot 7/1 : A. Etienne, C. Fauville, P. d'Harvill, A. Janssen, S. Sack.
BANQUE NOUVELLE Verviers
tot 15/1 : Lucia Radochonska
LA CHAMBRE CLAIRE Rue du Pont Namur
tot 5/1 : A. Macijauskas
3/1 tot 2/2 : P. Kennes
GALERIE DU MUSEE DE LA PHOTOGRAPHIE Rue Huart Chapel 19 Charleroi
tot 14/1 : «Strategies» recente ontwikkeling in de Britse fotografie
20/1 tot 3/3 : Georges Thiry «Portraits», Francine Vanberg «On l'appelait Madame Thérèse».

Eric van Straaten

FOTOGRAFIE CIRCUIT FILMHUIS ANTWERPEN
Januari : Theo Beck
Februari : Jacques Sonck
C.C. TURNHOUT
Januari : Frank Goethals
Februari : Theo Beck
C.C. BORNEM
Januari : Edwin Brys
Februari : Frank Goethals
C.C. STROMBEEK BEVER
Januari : Luc Sienaert
Februari : Edwin Brys
C.C. LUCHTBAL ANTWERPEN
Januari : Bob Van Den Bempt
Februari : Luc Sienaert
C.C. BERCHEM ANTWERPEN
Februari : Bob Van Den Bempt

FRANKRIJK

SAMIA SOUMA Impasse des Bourdonnais Paris
tot 15/1 : Mattia Bonetti
STUDIO 666 Rue Maitre Albert 6 Paris
tot 29/1 : «Séries» Unglee, Bowman, Bergerson.
ZABRISKIE Rue Quincampoix 37 Paris
17/1 tot 18/2 : Lee Friedlander
VIVIANE ESDERS Rue Saint Merri 12 Paris
tot 31/1 : «Portraits et Fleurs» o.a. Batho, Beaton, Boudat, Saudek, Mapplethorpe, Ronis,...

AGATHE GAILLARD Rue Pont Louis Philippe 3 Paris
tot 31/1 : Henri Cartier-Bresson «110 Portraits»
CENTRE NATIONAL POMPIDOU Baubourg Paris
tot 15/1 : Toto Frima
tot 29/1 : Hans Bellmer
tot 20/2 : Christian Boltanski
FONDATION NATIONALE DE LA PHOTOGRAPHIE Rue du Premier Film 25 Lyon
tot 15/1 : Jean Dieuzaide
LE REVERBERE Rue Neuve 4 Lyon
3/1 tot 4/2 : Ben Hansen
VRAIS REVES Rue Dumenge 6 Lyon
tot 14/1 : Fernand Michaud
ARPA Rue de Candale 17 Bordeaux
tot 28/1 : Laurent Septier
IMPRESSION Rue de l'Annonciade 22 Lyon
tot 14/1 : Bruno Saintier
ARLERI Rue Fodéré Prolongée 4 Nice
tot 31/1 : Charles Nègre
MUSEE NICEPHORE NIEPCE Quai des Messageries 28 Chalon sur Saone
20/1 tot 23/4 : Philippe Gully
20/1 tot 15/4 : Guy Geoffrey
GALERIE FNAC PARIS MONTPARNASSE
tot 7/1 : Eduardo Boudat «Pauses»
ETOILE
tot 7/1 : Ricardo Gomez Perez «Teddy Boys in the City»

FORUM
tot 14/1 : «SYGMA» les photographes de l'agence

ZWITSERLAND

JUNOD Place Saint François 8 Lausanne
tot 21/1 : Bernard Faucon

NEDERLAND

TON PEEK Oude Gracht 295 Utrecht
tot 12/1 : Izabella Gustoswka
14/1 tot 16/2 : David Ward
PERSPEKTIEF Stationsingel 19b Rotterdam
tot 5/1 : Daniel Buetti
RIJKSMUSEUM AMSTERDAM
22/12 tot 15/5/84 : «Kerk in verandering», foto's van H. Aarsman, Harry Meijer, Oscar van Alphen.
GALLERY OLYMPUS Herengracht 86 Amsterdam
16/12 tot 21/1 : Herbert List

GROOT HERTOGDOM LUXEMBURG
NEI LIGHT
tot 8/1 : Christer Strömholm

SPANJE

PRIMER PLANO Barcelona
tot 12/1 : Eduard Ibanez «Fotomontage color»

ENGELAND

THE PHOTOGRAPHERS GALLERY Great Newport Street 5 London
tot 28/1 : Suzanne Taschner
IMPRESSIONS GALLERY OF PHOTOGRAPHY Colliergate 17 York
17/2 tot 24/3 : «Landscapes» Eric van Straaten

Wedstrijden

FOCALE 5 Rue des Soldats 8 1080 Brussel
«Concours National dias 1984» 1ste prijs 20.000 BF.
Thema's : A. Grafisme B. Humor C. De Zee

DIA FOTO FILM WEDSTRIJD ROESELARE
Inlichtingen Westlaan 328 Roeselare

AANDACHT : Mededelingen en persberichten worden ten laatste op 10.02.1984 aanvaard.

PHOTO / CINÉ / SON
TV ET MAGNÉTOSCOPES

Toutes grandes marques

Campion.A

Société de Personnes à Responsabilité Limitée

Rue St-Boniface 13 / 1050 Bruxelles
Téléphone (02) 512 13 31 / 512 45 40

SPECIALIST TWEEDEHANDSMATERIAAL
9 MAANDEN GARANTIE OP TWEEDEHANDS-
ARTIKELEN

Kodak vooral voor aktiefoto's en sport-
foto's. Voor opnamen bij moeilij-
ke lichtomstandigheden of met
minder lichtsterke objectieven
(zoom- of telelens). En dat zonder
flits of statief! Het resultaat? Verbluf-
fend! Haarscherpe foto's, echte kleur
en een fijne korrel.

Kodak overtreft zichzelf opnieuw.
Met de gebeurtenis van de zomer

lanceert

83: de Kodacolor VR1000 film.
Een kleurnegatief van 1000
ASA/ISO. Echt een revo-
lutie op zijn gebied.
want dit is de ge-
voeligste foto film
ter wereld. Dankzij
de opzienbarende vooruitgang van
Kodak bij het onderzoek naar emul-

**De Kodacolor
VR 1000 film.**
Hij durft
het onmogelijke.

de

gevoeligste
nieuwe technologie is er nu de
Kodacolor VR1000. De 1ste telg

kleuren-

van een nieuwe generatie kleuren-
negatief. U kunt de Kodacolor

negatief-

VR 1000 film voor alle soor-
ten foto's gebruiken. Maar natuurlijk

film

ter wereld

**DE NOORDSTAR
EN BOERHAAVE N.V.**

de eerste vlaamse
verzekeringsmaatschappij
gent 091/25 75 15

kulturele stichting NOORDSTARFONDS v. z. w.

FOTO
BARBE

- REPRODUKTIE VAN KUNST-
WERKEN
- SPECIALE CONDITIES VOOR
KUNSTENAARS

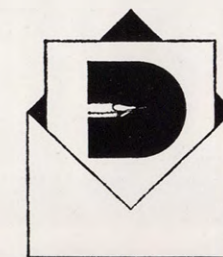
Meensesteenweg 145 Dadizele
Tel. (056) 509931

TE KOOP

- 1 Technische-camera Plaubel :
+ 20 x 25 rug
+ 13 x 18 rug
+ Rodenstocklens 210 mm f 5,6
+ Compendium
+ 2 balgen
+ 2 cassettes 20 x 25
+ 2 cassettes 13 x 18
+ 2 dozen Tri X 20 x 25
Totaal : 58.000 BF.

ZOEKT TE KOOP :
Pentax 6 x 7
Lenzen en toebehoren voor Pentax 6 x 7
Z.W. Dirk Braeckman, Galerie XYZ, Brabantdam
110 9000 Gent Tel. 091/240776

VAN ROSSEM
LANGE BOOMGAARDSTRAAT 5-7 9000 GENT 091/258869

GARD SHOP
DRUKKERIJ
PAPIERHANDEL

D'HOOGHE
MARIANNE DUA

Brabantdam 64 9000 Gent
Tel. 091 - 25.46.64

- GROTE KEUZE WENSKAARTEN
- SPECIALIST SCHRIJFMATERIAAL :
CROSS,
PARKER,
MONT-BLANC,
WATERMAN,
SHAEFFER.

EEN ZWART-WIT PREMIERE

In zwart-wit alleen,
kan je deze beelden
begrijpen

Fotograaf: Ken Townwer
Printer: Larry Bartlett
Papier: Ilfospeed Multigrade II

ILFORD

Topkwaliteit voor goede ideeën.
Film, papier en chemicaliën.

SA ILFORD NV • Kazernelaan 39 • 1040 Brussel